

Töprengés négy díj felett

Képzőművészeti mecenatúránk helyi gondjaiból

A hónap elején nyílt miskolci téli tárlat hét díjadjományozó szerve közül kettő a tanács, egy az SZMT volt, négy pedig nagyüzem. E négy nagyüzem díja elvben a megye gazdasági életének a téli tárlathoz, illetve szűkebb pátriánk képzőművészeti életéhez kapcsolódó mecenáti hozzáállását hivatott jelezni. Azóta megtudtuk, hogy a tanács szervek 100 ezer forint értékben vásároltak a tárlaton kiállított művekből részben maguk, részben a felügyeletük alá tartozó művelődési intézmények számára műalkotásokat. Ha e 100 ezer forintot vásárlást hozzáadjuk a nyitó ünnepségen kiosztott díjakhoz, akkor is alig 165-170 ezer forint lehet az az összeg, amely a téli tárlathoz kapcsolódva művészeknek jutott díj, vagy honorárium formájában. Pillanatnyilag ezzel kimerítettnek látszik a téli tárlathoz fűződő mecenáti tevékenység.

Aligha kell bizonygatni, hogy a mecenatúra nem mérülhet ki az évi egyszeri vásárlásban, vagy díjfelajánlásban. Új társadalmunkban merőben megváltozott a művészetek támogatási rendszere, a mecenás szerepét az állam mellett a társadalom, illetve a különböző gazdálkodó közlételek, intézmények, vállalatok és szövetségeik kell, hogy átvégyék. Ha ez a különböző vállalat, intézmény működési szabályokban nem is fogalmazódott meg így, tételesen, mind az 1974-es közművelődési paragrafusz, mind pedig a közművelődési törvény intencióiból értelmeződik. Vajon ha ezt a két állásfoglalást szem előtt tartjuk, elég-e, ha Borsod megye összes gazdálkodó szerveit négy üzem díj képviseli, vagy egyáltalán képviselheti-e a négy díj a megye gazdálkodó szerveinek a közművelődési törődését, művészetpártolását? Aligha! Tisztelet és elismerés a Lenin Közházati Műveknek, a Diósgyőri Gégyárnak, az Özdí Közházati Üzemeknek és a Borsodi Szénbányák Vállalatnak, amelyek a téli tárlat kiállítói számára díjakat ajánlottak fel, tevékenységük példamutató, de a megye összképét tekintve nem elég. Az viszont javukra írható, hogy éppen ezek az üzemek rendszeresen támogatják valamilyen formában a képzőművészetet, és egyikük, a Lenin Közházati Művek szerződéses viszonyban is áll egy Munkácsy-díjas festőművész-szel. Mégis azt kell mondanunk 1978 végén, hogy nem elég az a támogatás, az a mecenáti hozzáállás, ami Borsod megyében tapasztalható.

Az egyéb vásárlások alkalmasszerűek. Meglehetősen ritkák. Rendszeresen sokszor személyi kapcsolatokon múlnak, és éppen ezért a mecenatúra nem a művészek, hanem egyes személyek felé irányulhat. Szerencsésen megzaporodtak az üzemi, munkahelyi, falusi tárlatok, de ezek inkább csak erkölcsi, mintsem anyagi haszonnal járnak a művész számára, sőt nem ritkán, igen nagy ráfizetéssel.

A társadalmi mecenatúra rendszere még nem alakult ki eléggé nálunk. Más megyékben — persze, nem mindenütt! — már adódnak jó példák. Ugyanakkor van országosan vitatható példa is, mint azt egy nagy sikerű rövidfilm, a Mecenások bemutatta. Ez a példa azért volt rossz, mint azt most már a televízió közvetítéséből százezrek megítélhették, mert jól lehet a dunántúli üzem magához hívta a művészeket, munkásságuk megismerését megértésre az üzemi dolgozók között, és a megyei tanács is inkább csak programot, tervfeladatot teljesítésének tekintette az üzemi kiállítás, mintsem olyan közművelődési munkának, amelyben alapvető cél a művészet és az üzemi dolgozók közelítése, és ettől elválaszthatatlanul a művészetek anyagi támogatása. Ezt azért volt érdemes külön említeni, hogy megjegyezzük, nem ilyenfajta mecenatúrára van szükség. Sokkal inkább kellene valami megyei szinten kézben tartott, átgondolt, szervezeti keretbe foglalt kapcsolatot.

Borsod megye jól gazdálkodó iparvállalatait, szövetkezeteit, mezőgazdasági nagyüzemeit, tisztelet a kevés kivételnek, alig foglalkoztatja a mecenáti feladat teljesítésének mikéntje. Pedig ha számba vesszük, hány olyan gazdálkodó szerv van a megyében, amelyik saját dolgozói érdekében is többet fordít a képzőművészetek és a művészek támogatására, és ezt a számot szembesítjük a támogatásra érdemes alkotókéval, úgy kitűnne, tulajdonképpen jó szervezéssel, jó összefogással, igen magas szintű mecenatúrát lehetne Borsodban teremteni. Azt mondhatják erre sokan, hogy volt már példa üzemek, szövetkezetek és művészek kapcsolatára, úgy részben formális volt, olykor bizonyos mértékig már inkább a segélyhez hasonlított, másrészt meg helyenként olyan hosszúra nyúlt a kapcsolat, hogy szinte unták egymást. A művész kötelességének érezte, hogy időközönként megjelenjen az üzemben, az ottani

életből merítsen témákat, aztán megszülethettek sorozatokban az egymáshoz veszedelmesen hasonló, meglehetősen didaktikus képek, tele lett velük az üzem minden reprezentatív helyisége, a művész is belefáradt, a mecenás is. Hasonló jelenségeket lehetett tapasztalni egyik-másik mezőgazdasági szövetkezeti kapcsolatnál is. Ez arra int, hogy a mecenatúra a gazdasági szerv részéről nem lehet valami olyan kapcsolat, amely kizárólagosan a közvetlen üzemi mozzanatok művészi megörökítését honorálja. Sokkal emberibb, sokkal szélesebb körűen értelmezett kell hogy legyen ez az egymáshoz tartozás, mert az üzemnek meg kell értenie, hogy az ő dolgozói művelődési szintjének emelését szolgálja egy műalkotás akkor is, ha nem közvetlenül az adott üzem életéből meríti témáját, ha nem erőszakoltan termelési jellegű. Átértékelésre kell hogy kerüljön minden gazdálkodó szervnél az ilyenfajta támogatás, illetve támogatási szándék.

Az elkövetkező idők gazdálkodásában a különböző gazdasági megkötöttségek bizonyára kibúvóul is szolgálhatnak majd olyan gazdálkodó szervek vezetői részére, akik eddig sem sokat törődtek a művelődés és azon belül a művészetek támogatásával. A közművelődési párt-határozat és közművelődési törvény szabta feladatok teljesítése alól nem nyújt felmentést semmiféle rendelkezés. Éppen ezért idősebb a téli tárlat összesen négy díja felett elgondolkozva megkeresni a módját, miként lehetne a társadalmi mecenatúrát Borsodban olyan alapokra helyezni, ahol nem hirtelen elhatározások, egyéni meggondolások játsszák a döntő szerepet, hanem a megye dolgozói, illetve azok művészi izlésfejlesztési szükségességének és a művészetek és a képzőművészeket jelentős anyagiakkal is támogatott feladatnak az elválaszthatatlansága. Hosszabb-rövidebb időre kötött szociális szerződések, akár váltott üzemekkel, illetve váltott művészekkel: a vásárlások rendszeresebbé tétele, akár országos jellegű tárlat nélkül is; az üzemi kiállítások jobb honorálása és még jó néhány más anyagi kihatású cselekvés lehet a kiindulópontja Borsodban a művészeti mecenatúra hatékonyabbá tételének, megköszönésének. De elkezdni már most kell.

Benedek Miklós

Lakóhely és közélet

A lakóterületi népfőmunka hatékonyságához sokrétű tömegpolitikai tevékenységükkel jelentős mértékben járulnak hozzá a városokban egyre nagyobb számban működő körzeti népfőbizottságok — állapította meg legutóbbi ülésén a Hazafias Népfő Országos Tanácsa Elnökségének szervezési és közjogi bizottsága.

A vidéki városokban már több, mint 1100, Budapesten pedig 250 körzeti népfőbizottság tevékenykedik, amelyek feladata arra, hogy a lakosság meg szélesebb körű kapcsolódásának beindítását, a lakóhelyük közéletének alakítását. A tanácskozás résztvevői egyebek között hangsúlyozták: a jövőben elsősorban az új lakótelepeken kell nagyobb gondot fordítani a népfőbizottságok működési feltételeinek javítására és munkájuk színvonalának emelésére.

Nő, könyvvel

Nagy Lajos munkája

Felnőttek az iskolapadban

Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságának 53 százaléka nyolc osztályt végzett, 18 százaléka érettségizett, az itt élők három százalékának van felsőfokú végzettsége. Rövid összeadással kiderül, hogy a felnőtt-társadalom jelentős része most ült be, vagy ezután fog beülni az iskolapadba, hogy az alap-, vagy középfokú végzettségről szóló bizonyítványt megszerezze. Arról nem is szólva, hogy (amint az elmúlt évek statisztikái bizonyítják) az „utánpótlás” sem késik; általában kétezer felnőtt kezd meg esztendőnként a gyerekekkel együtt az újabb iskoláévet. Volt tehát miről beszélnie tegnap a megyei tanács oktatási és ifjúsáspolitikai bizottságának, amely Bujdos János tanácselnök helyettes vezetésével a felnőttoktatás feladatait, helyzetét tüzte napirendre.

Az 1972. évi parthatározat így fogalmazott: „Növelni kell a munka melletti tanulás társadalmi megbecsülését. Megfelelő erkölcsi ösztönzéssel, az érvényes munkaügyi szabályok módosításával is elő kell segíteni a dolgozók munkamelléti tanulását”. Az előterjesztett irások anyagadatai azt bizonyítják, hogy erőfeszítésekben nincs hiány. Az elmúlt év végéig tízenhárom és fél ezerrel megközelítőleg 17 ezerre emelkedett az általános és középfokú járó felnőttek száma, és ma sem tanúink kevesebben. Hasonlóan elfogadhatóak az oktatás körülményei, ha tudjuk, hogy az elmúlt tanévben a megyében 130 iskola állt a felnőttoktatás szolgálatában. Ezek közül négy intézmény önálló; a Dolgozók Gimnáziuma, a Dolgozók Közgazdasági Szakiskolája, az Üzemi Dolgozók Általános Iskolája Miskolcon, és egy hasonló oktatási intézmény Ózdon működik. A többi esetben pedig a gyerekek tanítása, a nappali képzés mellett esti és levelező tagozatok működnek a kisebb, nagyobb településeken.

Ha egy tanácskozás eredményessége azon múlik, hogy az alapvető egyetértésen kívül (a nyolc osztályt minden magyar állampolgárnak el kell végeznie) hány megjegyzés, kérdés, kérés, aggódó hozzászólás hangzik el, akkor a megyei oktatási bizottság tegnap megbeszélése nagyon hatékony volt. Az iskola ugyanis csak addig viszonylag egyszerű képlet, amíg a tanköteles-korosztályról van szó, utána annál több a gond. Lassan évtizedek óta nem az a baj, hogy az idős korosztálynak hiányzik az alapképzettsége, hanem, hogy a tan-

köteles korban lemorzsolódó fiatalokból újratermelődik az a réteg, amelynek felnőtt fel kell tanulnia. Így áll elő az a helyzet, hogy délutánonként, esténként húsz-ötven éves „diákok” mennek iskolába, rendkívül heterogén összetételű osztályokat kell tanítani. A gondokat súlyosbítja, hogy csak az önálló iskolákban tanít kizárólag felnőttekkel foglalkozó főhivatású pedagógus (összesen 42-en vannak), egyébként pedig a felnőttoktatás óráinak jelentős részét túlmunkában látják el; a plusz feladatok pedig mintegy 1000 pedagógust érintenek. Nem véletlen tehát, hogy a tanácskozáson sok szó esett módszertani kérdésekről: arról, hogy a Pedagógus Továbbképzési Intézet megkülönböztetett figyelemmel kísérje a jövőben is a felnőttoktatás foglalkozó tanítóit, tanárokat munkájuk, és a lehetőségekhez mérten segít.

A felnőttoktatásban nemcsak tanár és diák közös munkájára van szükség, hanem a munkahelyi feltételek megteremtésére, támogatására is. Elméletben tudja ezt mindenki, és a gyakorlat is számtalan jó példával szol-

gál. Szó esett Szerencséről, ahol a szükségesnél nagyobb gondok sem a beiskolázással, sem az oktatás feltételeivel nincsenek, Ózdon is tudja iskolája és nagyüzem, hogy mi a dolga, a Borsodi Szénbányák Vállalat is megkülönböztetett figyelmet fordít dolgozóinak tanulására. Kedvező a kép a miskolci nagyüzemekben, egyáltalán a nagy taglétszámú termelőszövetkezetek, a sok ezer embert foglalkoztató nagyüzemek bizonyulnak a legjobb partnernek. A közép- és kisüzemeket már nehezebb elérni, egyáltalán nem könnyű a munkáltatót meggyőzni róla, hogy amellett, hogy elméletben érdeke, hogy magasabbra képzett munkaerővel dolgozzon, a gyakorlatban is sokat kell tennie ezért. Biztosítani köteles továbbá a munkaadó számára minden kedvezményt, és neki kell figyelemmel kísérni a tanuló felnőtt útját egészen a végigbizonyítványig. Ennek érdekében tervezzék a jövő év elején azt a tanácskozást, hol az üzemek, vállalatok, a szakszervezeti bizottságok, az iskolák képviselői ismételtan egyeztetik érdekeiket és lehetőségeiket.

M—

Magyar filmek a nagyvilágban

Arany Hugó, Ezüst Aladdin, Ezüst Kagyló, Bronz Sárkány, Ezüst Galamb, Arany Nofretete, Ezüst Serleg — mindez megtalálható a magyar filmek 1978-ban szerzett fesztiváldíjai között. A kiküldött játékfilmek 12 fesztiválon Karlovy Vary-tól Montrealtól és Tunisztól Salzburgig, 15 különféle díjat nyertek, elismerés övezte bemutatásukat. Ehhez hozzávéve, hogy a rövidfilmek nem kevesebb, mint 18 különféle díjat „gyűjtöttek” a nemzetközi fesztiválokon, megalapozottan állapítható meg: a magyar filmek sikeres éveit hagynak maguk mögött.

A sorozatos erkölcsi elismerésen túl, filmgyártásunk reprezentánsai jelentős bevételre is hozták. A magyar filmek forgalmazása a nem szocialista országokban a 1977. évihez képest jelentősen nőtt: a bevétel az előző évi 28 millió forinttal szemben, idén elérte a 38 milliót. Ami a vásárlókat illeti, az NSZK 17 millió forintot szíveskedéssel vezet. Egy év alatt

háromszorosára nőtt a spanyolországi filmeladásunk: idén már 4,5 millió forintot tesz ki. A Spanyol Televízió ez évben 13 játékfilmet vett meg: ez a legnagyobb arány eddig a spanyolországi film-exportunkban. Bár anyagilag nem jelentős, említést érdemel, hogy a BBC-ben bemutatott „Herkulesfürdői emlék”-et, és karácsonykor a „Lúdas Matyi” is a képernyőre került.

Az eladott filmek sorában az első helyet az aktuális témákat feldolgozó alkotások szerezték meg. Nem véletlen tehát, hogy éppen Mészáros Márta filmjei voltak a legkeresettebbek az elmúlt 12 hónapban. A „Kilenc hónap” című alkotását 14. az „Ökretten”-t pedig 12 ország „Imforgalmazói” vásárolták meg, az alig néhány hete bemutatott „Olyan, mint ott-on” pedig már 6 országba utott el. Számtalán Sándor Pál filmjeinek, a „Herkulesfürdői emlék”-nek sikere is: átvételére 8 ország filmszakemberei kötötték szerződést.

Vasárnap, Leninvárosban:

A Vándor Sándor-szemle díszhangversenye

A Borsod megyei Rónai Sándor Művelődési Központ, a Körösök Országos Tanácsának Borsod megyei Szervezete és a Derkovits Gyula Művelődési Központ december 17-én, vasárnap délelőtti fél 11 órai kezdettel rendez meg Leninvárosban, a Derkovits Gyula Művelődési Központban a Kommunista Magyarországi Pártja megalakulásának 60. évfordulója alkalmából szervezett Vándor Sándor-szemle díszhangversenyt, amelyen a megyéből tizenegy kórus vesz részt. Ünnepi megemlékezést Vargha Gáborné, a KÖTA megyei

elnöke tart, majd a mezőkeresztési Aranykalász Tsz. férfikara, a Miskolci Házilipari Szövetkezet női kara, a Miskolci MÁV Járőrszolgálati Üzem férfikara, a 101. Szakmunkásképző Intézet leánykara, a 114. Szakmunkásképző Intézet énekkara, a Diósgyőri Vasas Vegyeskar, az Özdí Közház Vegyeskórus, a Leninvárosi Munkáskórus, a Szerencsi járási Művelődési Központ férfikara, a miskolci Öprendek Sándor Munkás-ör Zászlóalj férfikara és a Szerencsi Cukor- és Csokoládégyár Művelődési Ház férfikara lép pódiumra.

Ünnep Sárospatakon

A város felszabadulásának 34. évfordulója tiszteletére műsoros ünnepséget rendez az MSZMP Sárospataki városi Bizottsága és Sárospatak város Tanácsa december 16-án, 10 órai kezdettel a Rákóczi Gimnázium dísztermében.

Ünnepi beszédet mond Tóth József városi tanácselnök, majd a város fejlesztése érdekében kifejtett önzetlen, eredményes munka elismerésére létesített emléktáblák átadására kerül sor.

A Sárospatak felszabadulásától való megemlékezés ünnepélyességét vers-zenés műsor emeli.